

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z složeném z předsedy Jaromíra Jirsy, soudce zpravodaje Josefa Baxy a soudkyně Veroniky Křest'anové o ústavní stížnosti stěžovatelky **I. K.**, zastoupené Mgr. Richardem Hořejším, advokátem, sídlem Václavkova 343/20, Praha 6 – Dejvice, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. ledna 2024 č. j. 30 Cdo 3231/2022-934 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. května 2021 č. j. 25 Co 110/2021-835, výroku I, výroku II v části, v níž byla zamítnuta žaloba o zaplacení 700 000 Kč s příslušenstvím, a výroku III, za účasti **Nejvyššího soudu a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **České republiky – Ministerstva spravedlnosti**, sídlem Vyšehradská 424/16, Praha 2 – Nové Město, za níž jedná Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, sídlem Rašínovo nábřeží 390/42, Praha 2 – Nové Město, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 4. ledna 2024 č. j. 30 Cdo 3231/2022-934 s výjimkou té části, kterou bylo odmítnuto dovolání v rozsahu, v jakém směřovalo proti výroku III rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. května 2021 č. j. 25 Co 110/2021-835 v části týkající se zamítnutí žaloby o zaplacení částky 43 280 Kč,

a uvedeným rozsudkem Městského soudu v Praze v rozsahu výroku I, výroku II v části, v níž byl změněn rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10. prosince 2020 č. j. 26 C 150/2015-749 ve výroku III tak, že žaloba o zaplacení 700 000 Kč s příslušenstvím se zamítá, a výroku III v části, v níž byl potvrzen výrok IV uvedeného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 co do částky 300 000 Kč s příslušenstvím,

byla porušena ústavně zaručená práva stěžovatelky podle čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí v rozsahu uvedeném ve výroku I tohoto nálezu spolu s výrokem IV uvedeného rozsudku Městského soudu v Praze se ruší.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

IV. Náhrada nákladů řízení před Ústavním soudem se vedlejší účastníci řízení nepřiznává.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Právo na náhradu nemajetkové újmy způsobené tzv. nezákonným trestním stíháním se obecně promlčuje v subjektivní lhůtě šesti měsíců ode dne následujícího po dni pravomocného zproštění obžaloby. Ústavní soud se v tomto nálezu zabývá otázkou, od kdy začíná promlčecí lhůta běžet, jestliže trestní soud při vyhlášení neodůvodnil rozhodnutí, v jehož důsledku došlo k pravomocnému zproštění obžaloby.

II. Skutkové okolnosti věci a obsah napadených rozhodnutí

2. Z ústavní stížnosti, jejích příloh a vyžádaných spisů Obvodního soudu pro Prahu 2 sp. zn. 26 C 150/2015 a Obvodního soudu pro Prahu 3 sp. zn. 1 T 93/2010 zjistil Ústavní soud následující skutečnosti.

II.1 Trestní stíhání stěžovatelky

3. Stěžovatelka byla porodní asistentkou, která v červenci 2009 poskytla zdravotní péči rodičce u plánovaného porodu v domácím prostředí. Z důvodů, které zůstaly neobjasněny, došlo k poškození zdraví novorozence, který i přes následně poskytovanou zdravotní péči v různých zdravotnických zařízeních ve věku 20 měsíců zemřel. Proti stěžovateli bylo od roku 2010 vedeno trestní stíhání. Za vinu jí bylo kladeno, že se dopustila ublížení na zdraví z nedbalosti, neboť při zdravotní péči postupovala *non lege artis*. Nejprve byla trestními soudy shledána vinnou a odsouzena k trestu odnětí svobody, trestu zákazu činnosti a k náhradě škody. Ústavní soud ovšem zrušil rozhodnutí nalézacího, odvolacího i dovolacího soudu, neboť shledal, že závěr o vině stěžovatelky nelze učinit mimo rozumnou pochybnost (nález ze dne 24. 7. 2012 sp. zn. I. ÚS 4457/12).

4. Stěžovatelka byla poté v pokračujícím trestním řízení obvodním soudem obžaloby zproštěna podle § 226 písm. b) trestního řádu. Městský soud v Praze usnesením zamítl odvolání státního zástupce podané v neprospěch stěžovatelky. Tím se zprošťující rozsudek stal pravomocným. Usnesení městského soudu bylo vyhlášeno ve veřejném zasedání konaném dne 29. 4. 2014. Podle tvrzení stěžovatelky nebylo vyhlášené usnesení nijak odůvodněno (k tomu bod 54 níže). Písemné vyhotovení usnesení bylo oběma obhájcem stěžovatelky doručeno dne 22. 5. 2014, stěžovateli dne 27. 5. 2014. Nejvyšší soud pak usnesením ze dne 10. 12. 2014 zamítl i dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch stěžovatelky.

II.2 Řízení o náhradě újmy způsobené trestním stíháním

5. Stěžovatelka se následně domáhala náhrady újmy způsobené nezákonným trestním stíháním, a to podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) (dále jen „zákon o odpovědnosti státu“).

6. Svůj nárok nejprve uplatnila u vedlejší účastnice dne 21. 11. 2014. Vedlejší účastnice jí dne 22. 5. 2015 vyhověla jen zčásti.

7. Téhož dne stěžovatelka podala k obecným soudům žalobu, kterou se domáhala po vedlejší účastnici omluvy a dále peněžité náhrady nemajetkové újmy a náhrady škody. Celkem se domáhala 6 363 092 Kč s příslušenstvím, z toho 5 000 000 Kč jako peněžité náhrady nemajetkové újmy.

8. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 10. 12. 2020 uložil vedlejší účastnici povinnost zveřejnit omluvu tam uvedeného znění na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti (výrok I) a zamítl žalobu v části domáhající se uložení povinnosti vedlejší účastnici zveřejnit omluvu jednorázovým odvysíláním v hlavní večerní zpravodajské relaci České televize a Televize Nova (výrok II). Dále vedlejší účastnici uložil povinnost zaplatit stěžovateli 1 570 212 Kč s příslušenstvím, z čehož 700 000 Kč představovalo náhradu nemajetkové újmy, ve zbytku šlo o náhradu škody (výrok III). Ve zbývajících částech 4 792 880 Kč s příslušenstvím obvodní soud žalobu zamítl (výrok IV) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky V, VI a VII).

9. Podle obvodního soudu stěžovatelka uplatnila nárok na náhradu nemajetkové újmy až po uplynutí šestiměsíční promlčecí lhůty. Vznesenou námitku promlčení však obvodní soud vyhodnotil jako rozpornou s dobrými mravy, a proto stěžovateli přiznal již uvedených 700 000 Kč s příslušenstvím.

10. Stěžovatelka i vedlejší účastnice se odvolaly. Stěžovatelka mimo jiné namítala, že jí jako náhrada nemajetkové újmy má být přiznáno dalších 300 000 Kč.

11. Městský soud v Praze změnil rozsudek obvodního soudu ve výroku I tak, že žalobu na zveřejnění omluvy na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti zamítl (výrok I). Rozsudek obvodního soudu ve výroku III ohledně částky 700 000 Kč (odčinění nemajetkové újmy za nezákonné trestní stíhání) s příslušenstvím změnil tak, že žalobu v tomto rozsahu zamítl, ve zbytku jej potvrdil (výrok II). Rozsudek obvodního soudu ve výroku IV rovněž potvrdil (výrok III). V nákladových výrocích V, VI a VII rozsudek obvodního soudu zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení (výrok IV).

12. Městský soud vyšel ze skutkových zjištění učiněných obvodním soudem. Obvodní soud podle něj došel ke správnému závěru, že usnesení o zahájení trestního stíhání bylo nezákonným rozhodnutím ve smyslu § 8 odst. 1 zákona o odpovědnost státu, neboť stěžovatelka byla v trestním řízení obžaloby zproštěna. Obvodní soud se v této situaci správně zabýval tím, zda stěžovateli vznikla majetková a nemajetková újma a je-li dána příčinná souvislost mezi nezákonným rozhodnutím a újmou. Jde-li o majetkovou újmu, ztotožnil se městský soud se závěry obvodního soudu, který stěžovateli přiznal náhradu

ušlého zisku 857 870 Kč a dále 12 342 Kč vynaložených na obhajné, a naopak jí nepřiznal 43 280 Kč vynaložených na překlad části spisového materiálu v trestním řízení, neboť nešlo o účelně vynaložené náklady.

13. Ohledně nároku stěžovatelky na zadostiučinění za nemajetkovou újmu městský soud konstatoval, že sdílí názor obvodního soudu, že subjektivní promlčecí lhůta začíná běžet dnem následujícím po dni právní moci zprošťujícího rozsudku (zde den po vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo zamítnuto odvolání státního zástupce). Podání dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu nemá na její počátek vliv. Na rozdíl od obvodního soudu však došel k závěru, že námitka promlčení učiněná vedlejší účastnicí není v rozporu s dobrými mravy, a proto stěžovatelce nemůže být přiznána omluva ani peněžitá náhrada nemajetkové újmy.

14. Nejvyšší soud dovolání odmítl pro nepřipustnost. Dovolání stěžovatelky směřující proti výroku III rozsudku městského soudu v části týkající se zamítnutí žaloby o zaplacení částky 43 280 Kč za náklady na překlad části spisového materiálu posoudil jako objektivně nepřipustné, neboť jde o peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč dle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Ve zbytku neshledal naplnění předpokladů připustnosti dovolání podle § 237 tohoto zákona.

15. Při řešení otázky počátku běhu promlčecí lhůty podle § 32 odst. 3 zákona o odpovědnosti státu postupoval městský soud v souladu se stávající judikaturou a Nejvyšší soud neshledal důvod se od ní odchýlit. Městský soud postupoval v souladu s judikaturou i při řešení otázky, zda je pro počátek promlčecí lhůty významné, jak bylo odůvodněno vyhlášené rozhodnutí odvolacího soudu zamítající odvolání státního zástupce proti zprošťujícímu rozsudku (usnesení ze dne 29. 5. 2019 sp. zn. 30 Cdo 1769/2017). Nejvyšší soud neshledal za excesivní ani úvahu městského soudu, že námitka promlčení nebyla uplatněna v rozporu s dobrými mravy.

16. Stěžovatelka poté podala proti usnesení Nejvyššího soudu a rozsudku městského soudu ústavní stížnost podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Přestože v závěru ústavní stížnosti uvedla, že rozhodnutí městského soudu má být zrušeno ve všech výrocích, z ústavní stížnosti jako celku je zřejmé, že rozsudek městského soudu napadá pouze co do výroku I, části výroku II, v níž byla zamítnuta žaloba o zaplacení 700 000 Kč s příslušenstvím, a výroku III (takto stěžovatelka vymezuje rozsah napadených rozhodnutí i výslovně v bodě 10 své stížnosti).

III. Argumentace stěžovatelky

17. Stěžovatelka uvádí, že Nejvyšší soud a městský soud porušily její právo na spravedlivý proces a na náhradu újmy způsobené nezákonným rozhodnutím ve smyslu čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

18. Stěžovatelka uvádí, že jádrem projednávaného případu je otázka počátku běhu promlčecí lhůty pro uplatnění nároku na kompenzaci nemajetkové újmy podle § 32 odst. 3 zákona o odpovědnosti státu. V ústavní stížnosti se nejprve věnuje běhu promlčecí lhůty v kontextu dovolacího trestního řízení, dále uvádí, že rozhodnutí o dovolání zakládá neodškodnitelnost trestního dovolacího řízení a věnuje se i specifickým záležitostem,

kteřé podle ní odůvodňují odvíjet počátek běhu promlčecí lhůty odlišně od právního názoru obecných soudů.

19. Podání dovolání proti pravomocnému zprošťujícímu rozsudku podle stěžovatelky zakládá nejistotu ohledně konečného výsledku trestního řízení. Dovolací řízení ve stěžovatelčině věci bylo důsledkem procesní aktivity státu. Zatímco v jiných případech je odškodňována újma způsobená vydaným nezákonným rozhodnutím, v případě nezákonného trestního stíhání je to trestní řízení jako celek. Obviněný si může vytvořit představu o celkové újmě až po definitivním zproštění obvinění, tedy doručením rozhodnutí o dovolání. Stěžovatelka pak odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu, podle něhož dovolací řízení staví promlčecí lhůtu pro následné projednání přestupku (usnesení ze dne 24. 6. 2015 sp. zn. 8 Tdo 575/2015).

20. *In eventum* pak stěžovatelka uvádí, že podle § 32 odst. 3 zákona o odpovědnosti státu začíná běžet promlčecí lhůta až dnem, kdy bylo poškozenému doručeno (oznámeno) příslušné zrušovací rozhodnutí. V jejím případě však soud rozhodnutí vyhlásil bez odůvodnění. Tímto postupem došlo k porušení trestního řádu, nešlo o řádné oznámení a promlčecí lhůta proto musí běžet až od okamžiku doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Odůvodnění rozhodnutí je totiž pro zjištění rozsahu nemajetkové újmy zásadní.

21. Stěžovatelka se dále domnívá, že námitka promlčení uplatněná vedlejší účastnicí je v rozporu s dobrými mravy. To odůvodňuje specifickými okolnostmi trestního řízení a tím, že stát nemůže mít prospěch z vlastního jednání, spočívajícího v neodůvodnění oznámeného rozhodnutí. V trestní věci byly ze strany státu podávány opravné prostředky a stát tak fakticky nerespektoval předchozí kasační nález Ústavního soudu. Zdůrazňuje také, že v době uplatnění nároku nebyla jednotná soudní praxe týkající se počátku běhu promlčecí lhůty pro uplatnění nároku na odškodnění nemateriální újmy

22. V neposlední řadě stěžovatelka napadá odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu, v němž se soud podle ní nedostatečně vypořádal s jejími námitkami.

IV. Vyjádření účastníků a vedlejší účastnice řízení a replika stěžovatelky

23. Soudce zpravodaj si vyžádal vyjádření účastníků řízení a vedlejší účastnice řízení. Jejich vyjádření následně zaslal stěžovatelce na vědomí a poskytl jí příležitost k replice.

24. Nejvyšší soud navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta, případně zamítnuta. Závěr, že podání mimořádných opravných prostředků proti zprošťujícímu rozsudku nemá na počátek běhu promlčecí lhůty na zadostiučinění za nemajetkovou újmu žádný vliv, vyplývá jednoznačně přímo ze znění zákona o odpovědnosti státu. Úvaha stěžovatelky, že nebude odškodněna za dovolací řízení ve své věci, není správná. Stěžovatelka směřuje nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, u kterého se dovolací řízení do celkové délky řízení započítává, s nárokem na náhradu nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím, u kterého není v poměrech stěžovatelky důvod dovolací řízení zohlednit. Není zde totiž žádná újma způsobená dovolacím řízením, kterou by bylo třeba v rámci nároku na náhradu újmy způsobené samotným trestním stíháním odškodňovat.

25. K otázce neodůvodnění zprošťujícího rozsudku Nejvyšší soud uvedl, že v napadeném rozhodnutí nezpochybnil význam odůvodnění pro uplatnění nemajetkové újmy. Za určitých individuálních okolností by absence odůvodnění mohla vést k posouzení námitky promlčení v rozporu s dobrými mravy. Výslovně však uvedl, že závěr městského soudu o neexistenci takových konkrétních mimořádných okolností neshledal nepřiměřeným.

26. Písemné vyhotovení trestního rozhodnutí o odvolání bylo stěžovatelce doručeno necelý měsíc po jeho vyhlášení, k uplatnění svého nároku tedy měla stěžovatelka více než 5 měsíců. Za vyprázdnění práva na náhradu nemajetkové újmy přitom Ústavní soud nepovažuje ani faktické omezení možnosti uplatnění nároku právě na pět měsíců (usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020 sp. zn. IV. ÚS 2876/20, bod 9). Ostatní námitky stěžovatelky týkající se vznesení námitky promlčení vedlejší účastníci v rozporu s dobrými mravy se týkají okolností samotného trestního řízení, nikoli skutečností, za kterých byla námitka promlčení uplatněna. Ze skutkových okolností neplyne, že by stát promlčení práva stěžovatelky zavinil. Stěžovatelka ani netvrdí, že by zde byly dány mimořádné a zvláštního zřetele hodné okolnosti, které na straně stěžovatelky vytvořily závažnou překážku, jež jí ve včasném uplatnění jejího nároku zabránila a pro kterou by závěr o promlčení uplatněného práva byl pro ni nepřiměřeně tvrdý. Otázka počátku běhu promlčecí lhůty byla v době, kdy mohla uplatnit svůj nárok, jednoznačně zodpovězena v judikatuře Nejvyššího soudu.

27. Městský soud ve vyjádření odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Na podporu argumentace obsažené v odůvodnění napadeného rozsudku poukázal i na důvody obsažené v napadeném usnesení Nejvyššího soudu.

28. Vedlejší účastnice navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta. Uvedla, že obě napadená rozhodnutí jsou založena na konstantní judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Stěžovatelka podle ní zaměňuje újmu vzniklou z nezákonného trestního stíhání s újmou vzniklou v příčinné souvislosti s nepřiměřenou délkou řízení. Imateriální újma založená nezákonným trestním stíháním může vzniknout od zahájení trestního stíhání a končí pravomocným rozhodnutím o jeho předmětu. Pro vznik práva na uplatnění nároku na náhradu imateriální újmy z nezákonného rozhodnutí je právně nevýznamné, zda je podán mimořádný opravný prostředek. Námitky stěžovatelky proti závěrům soudů o absenci důvodů pro posouzení vznesené námitky promlčení jako rozporné s dobrými mravy nemají ani skutkový ani právní základ. Vedlejší účastnice závěrem požádala o přiznání náhrady nákladů řízení o ústavní stížnosti.

29. Stěžovatelka v replice setrvala na svých námitkách. Uvedla, že nemajetková újma způsobená trestním řízením by měla být nahrazována jako celek, tedy až po skončení dovolacího trestního řízení.

V. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

30. Ústavní soud shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v nichž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je zastoupena advokátem v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu a rozsudku městského soudu, výroku I a výroku II v napadené části

týkající se částky 700 000 Kč s příslušenstvím, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*). Podrobněji je třeba se zabývat napadením rozsudku městského soudu ve výroku III.

31. Městský soud výrokem III potvrdil výrok IV rozsudku obvodního soudu, jímž byla žaloba stěžovatelky zamítnuta co do částky 4 792 880 Kč s příslušenstvím. Stěžovatelka podala dovolání proti výroku III pouze v rozsahu, jímž bylo rozhodnuto o její žalobě na zaplacení částky 43 280 Kč (nárok na náhradu nákladů trestního řízení – překlad spisového materiálu) a částky 300 000 Kč s příslušenstvím (část nároku na náhradu nemajetkové újmy).

32. Ústavní stížnost je tak přípustná proti výroku III pouze v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto o nárocích ve výši 43 280 Kč a 300 000 Kč s příslušenstvím, neboť toliko ve vztahu k nim stěžovatelka vyčerpala procesní prostředky k ochraně svých práv. Na závěru o včasnosti a přípustnosti této části ústavní stížnosti nic nemění ani skutečnost, že dovolání proti části výroku III, kterou bylo rozhodnuto o částce 43 280 Kč, muselo být Nejvyšším soudem odmítnuto pro objektivní nepřípustnost. Stěžovatelka totiž byla městským soudem poučena, že dovolání je přípustné. Takové pochybení obecného soudu nelze klást stěžovateli (z hlediska naplnění podmínek řízení o ústavní stížnosti) k tíži, neboť postupovala v souladu s (byť nesprávným nebo nepřesným) poučením soudu (srov. např. nález ze dne 31. 1. 2012 sp. zn. IV. ÚS 3476/11, bod 21).

33. Ústavní stížnost není přípustná v části, v níž směřuje proti výroku III ve zbylém rozsahu. Proti dané části výroku III totiž stěžovatelka nepodala dovolání. Ústavní soud nadto podotýká, že již městský soud měl patrně výrokem III rozhodovat pouze o částkách 43 280 Kč a 300 000 Kč s příslušenstvím. Stěžovatelka totiž výrok IV rozsudku obvodního soudu zřejmě napadla odvoláním pouze v rozsahu těchto částek, čehož si byl městský soud vědom (bod 15 rozsudku). Přesto – patrně pod vlivem zjevné nesprávnosti v psaní – městský soud potvrdil výrok IV rozsudku obvodního soudu jako celek, a nikoliv jen v napadeném rozsahu.

34. Ústavní soud shrnuje, že proti rozsudku městského soudu je ústavní stížnost přípustná, jde-li o zamítnutí nároku na omluvu zveřejněnou na internetových stránkách, zamítnutí žaloby na peněžitou náhradu nemajetkové újmy v celkové výši 1 000 000 Kč s příslušenstvím a nároku na náhradu škody (nákladů vynaložených na překlad písemností) ve výši 43 280 Kč.

VI. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

35. Ústavní soud v posuzované věci shledal, že rozhodnutí trestního soudu, v jehož důsledku byla stěžovatelka pravomocně zproštěna obžaloby, nebylo při vyhlásování odůvodněno (podrobněji bod 54 níže). Ústavní soud se proto zabýval otázkou, zda i v této výjimečné situaci mohla šestiměsíční promlčecí lhůta k uplatnění práva na náhradu nemajetkové újmy začít běžet již od dne následujícího po dni vyhlášení daného rozhodnutí (tj. den po právní moci zprošťujícího rozsudku), nebo nejdříve až ode dne doručení jeho písemného vyhotovení.

VI.1 Obecná východiska

36. Podle čl. 36 odst. 3 Listiny má každý „právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem“. Toto ustanovení garantuje nejen právo na náhradu majetkové újmy (škody v užším smyslu), ale též na náhradu újmy nemajetkové (viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 570/20 ze dne 14. 10. 2020, bod 50 a tam citovaná judikatura).

37. Z citovaného ustanovení plyne i právo na náhradu újmy za tzv. nezákonná trestní stíhání. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu „osoba, která byla povinna se podrobit úkonům orgánů činných v trestním řízení, musí mít záruku, že pokud trestnou činnost nespáchala, dostane se jí odškodnění [tj. náhrady majetkové i nemajetkové újmy]. [...] Již samotné trestní stíhání totiž zásadním způsobem ovlivňuje osobní život stíhaného, zejména zasahuje do jeho cti a dobré pověsti, a to navzdory principu presumpce nevinny“ (viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 1919/24 ze dne 24. 7. 2025, bod 22 a tam citovaná judikatura).

38. Při rozhodování o nárocích na náhradu újmy podle čl. 36 odst. 3 Listiny je třeba pamatovat, že toto základní právo nepatří mezi ta, kterých se lze domáhat pouze v mezích prováděcích zákonů ve smyslu čl. 41 odst. 1 Listiny. Zákon o odpovědnosti státu tedy upravuje pouze „podmínky a podrobnosti“ pro uplatnění tohoto základního práva (čl. 36 odst. 4 Listiny).

39. Obecné soudy tak při posuzování nároků uplatňovaných podle zákona o odpovědnosti státu nesmí zapomínat na jejich ústavní původ a zakotvení. Aplikací zákona o odpovědnosti státu „nesmí dojít, přímo ani nepřímě, k omezení rozsahu základního práva zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny“ (viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 4227/12 ze dne 12. 5. 2014, bod 15; nálezy sp. zn. II. ÚS 3553/15 ze dne 15. 2. 2017, bod 35; nálezy sp. zn. III. ÚS 3456/18 ze dne 5. 3. 2019, bod 23; nálezy sp. zn. IV. ÚS 2699/23 ze dne 28. 2. 2024, bod 15).

VI.2 Počátek běhu promlčecí lhůty u nemajetkové újmy

40. Podle § 32 odst. 3 zákona o odpovědnosti státu se právo na náhradu nemajetkové újmy promlčí za šest měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen.

41. Šestiměsíční subjektivní promlčecí lhůta je neobyčejně krátká. Nachází se „na samé hranici ústavnosti“, jako taková ale ještě protiústavní není (nálezy sp. zn. I. ÚS 1534/23 ze dne 15. 11. 2023, bod 37 a tam citovaná judikatura). Stejně tak určení okamžiku, od kterého se uvedená lhůta počítá, Ústavní soud zpravidla považuje za otázku interpretace a aplikace podústavního práva, jejíž zodpovězení náleží obecným soudům (nálezy sp. zn. I. ÚS 1532/16 ze dne 14. 9. 2016, bod 18; nálezy sp. zn. I. ÚS 3391/15 ze dne 14. 11. 2017, bod 19; nálezy sp. zn. II. ÚS 76/17 ze dne 3. 4. 2018, bod 17). Aplikace této lhůty ovšem současně „vyžaduje citlivý přístup a hledání spravedlivé rovnováhy mezi ochranou práv poškozeného a právní jistotou státu“ (nálezy ze dne 26. 8. 2025 sp. zn. II. ÚS 424/25, bod 35).

42. U nemajetkové újmy způsobené trestním stíháním vychází judikatura obecných soudů z toho, že uvedená promlčecí lhůta začíná běžet od dne následujícího po dni právní moci zprošťujícího rozsudku (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 12. 2012 sp. zn. 30 Cdo 962/2012, z poslední doby např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2023 sp. zn. 30 Cdo 893/2023 a tam citovaná rozhodnutí). Promlčecí lhůta tak začíná v řadě případů běžet ve chvíli, kdy je příslušné rozhodnutí trestního soudu veřejně vyhlášeno, ale kdy ještě není doručeno jeho písemné vyhotovení. Zprošťující rozsudek odvolacího soudu či usnesení odvolacího soudu, kterým se zamítá odvolání proti prvostupňovému zprošťujícímu rozsudku, totiž nabývá právní moci vyhlášením (§ 139 až 140 trestního řádu), přičemž odvolací soud má následně lhůtu k vypracování a doručení písemného vyhotovení rozhodnutí (§ 129 odst. 3 ve spojení s § 138 trestního řádu). Obdobná situace může nastat u zprošťujícího rozsudku vyneseného soudem prvního stupně: pokud se oprávněné osoby vzdají odvolání, vezmou je zpět či je ve lhůtě nepodají, nabude rozsudek právní moci, ačkoliv ještě nemusí být vypracováno a doručeno jeho písemné vyhotovení.

43. Takto určený počátek běhu promlčecí lhůty v obecné rovině protiústavní není. Při vyhlašování uvedených rozhodnutí mají trestní soudy povinnost vyhlásit též podstatnou část odůvodnění (§ 128 odst. 2 ve spojení s § 138 trestního řádu). Zpravidla se tedy dotčený jednotlivec již při vyhlášení rozhodnutí dozví důvody, pro které je pravomocně zproštěn obžaloby, a k uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy má poté celou šestiměsíční promlčecí lhůtu. Trestní soud je nadto v průběhu pěti až dvaceti pracovních dnů (s možností výjimečného prodloužení) povinen vypracovat písemné vyhotovení daného rozhodnutí a předat ho k doručení. Od doručení má tedy dotčený jednotlivec obvykle ještě zhruba pět měsíců k uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy. Jak Ústavní soud uvedl v již citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 1532/16, bodě 19, „[o]becně tedy nelze říci, že počítání šestiměsíční lhůty od vyhlášení rozhodnutí oproti doručení písemného odůvodnění je v rozporu s čl. 36 odst. 3 Listiny [...]. To však nevylučuje, že tomu tak může být v konkrétním případě“.

VI.2.a) Dosavadní judikatura

44. Ústavní soud v dosavadní nálezové judikatuře neměl důvod zpochybnit určení okamžiku, od kterého se běh promlčecí lhůty počítá. Zabýval se totiž případy, ve kterých s ohledem na další mimořádné okolnosti shledal, že námitka promlčení vznesená státem je rozporná s dobrými mravy (již citované nálezy sp. zn. I. ÚS 1532/16, sp. zn. I. ÚS 3391/15 a sp. zn. II. ÚS 76/17). Nosné důvody těchto nálezu tedy tvoří vyložení toho, z jakých ústavněprávních důvodů nelze uznat státem vznesenou námitku promlčení. Pouze nosné důvody nálezu jsou precedenčně závazné (nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007, bod 59 a násl.). V daných případech se Ústavní soud závazně, tedy v rámci nosných důvodů rozhodnutí, nevyjadřoval k tomu, jak má být určován počátek běhu dané lhůty, takové jeho úvahy by nic nezměnily na závěru, že námitka promlčení tak jako tak nemůže být uznána pro rozpor s dobrými mravy.

45. To platí i pro nález sp. zn. I. ÚS 1532/16. Ústavní soud sice konstatoval, že trestní soud pochybil tím, že při vyhlašování neodůvodnil své rozhodnutí (bod 2 citovaného nálezu), ale následně se soustředil na skutečnost, že trestní soud písemné vyhotovení rozhodnutí vypracoval a doručil až po osmi měsících, tedy po uplynutí šestiměsíční promlčecí lhůty počítané ode dne následujícího po právní moci zprošťujícího rozsudku (vyhlášení příslušného rozhodnutí). Z těchto důvodů Ústavní soud shledal námitku promlčení rozpornou s dobrými mravy (bod 25 a násl.). Z tohoto nálezu tedy nelze činit

závěr, že počítání lhůty ode dne následujícího po právní moci zproštění (vyhlášení příslušného rozhodnutí) je vždy ústavně konformní. Ostatně nálezný výslovně uvádí, že tomu výjimečně může být i jinak (viz bod 19 nálezu, citovaný v bodě 43 výše). Stejně tak z nosných důvodů nálezu neplyne, že by stát mohl šestiměsíční promlčecí lhůtu zkracovat, a že by například faktické zachování pětíměsíční lhůty bylo z ústavního pohledu vždy dostatečné.

46. Nic takového neplyne ani z Nejvyšším soudem odkazovaného usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020 sp. zn. IV. ÚS 2876/20. Kromě toho, že usnesení nemají precedenční závaznost nálezů, především nejde o skutkově srovnatelnou věc. V daném případě totiž došlo k faktickému zkrácení šestiměsíční promlčecí lhůty na pět měsíců kvůli zdravotním potížím dotčeného jednotlivce, který po určitou dobu nebyl schopen své právo uplatnit (bod 9 citovaného usnesení), tedy nešlo o zkrácení lhůty způsobené státem.

VI.2.b) Ústavně konformní výklad počátku běhu lhůty

47. Jak již Ústavní soud opakovaně zmínil, i určení okamžiku, od kterého se počítá běh šestiměsíční lhůty, v některých výjimečných případech může být rozporné se základním právem podle čl. 36 odst. 1 Listiny (bod 43 výše). V posuzované věci se proto Ústavní soud dále zabýval otázkou, zda je počítání této lhůty od dne následujícího po dni vyhlášení (právní moci) příslušného rozhodnutí ústavně souladné i ve výjimečné situaci, kdy trestní soud při vyhlašování rozhodnutí vůbec neodůvodnil.

48. Má-li jednatel uplatnit právo na náhradu nemajetkové újmy způsobené trestním stíháním, nestačí mu dozvědět se, že byl pravomocně zproštěn obžaloby a z jakého zákonného důvodu podle § 226 trestního řádu ke zproštění došlo. Daný jednatel potřebuje znát i odůvodnění toho, proč trestní soudy ke zproštění obžaloby přistoupily. Toto odůvodnění totiž může mít vliv na to, zda jednotlivci vůbec vznikla nemajetková újma, a pokud ano, v jakém rozsahu. Pokud by trestní soudy dospěly v odůvodnění svého rozhodnutí k závěru, že si daný jednatel trestní stíhání způsobil sám (například nepravdivou výpověď, zatajením skutečností důležitých pro řádné objasnění skutkového stavu apod.), znamenalo by to, že za újmu způsobenou trestním stíháním neodpovídá stát (již citovaný nálezný sp. zn. I. ÚS 1532/16, bod 23; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016 sp. zn. 30 Cdo 4771/2015, bod 29 a násl.). Stejně tak jsou přinejmenším pro rozsah způsobené újmy podstatné úvahy trestních soudů o tom, proč byl daný jednatel trestně stíhán, zda postup orgánů činných v trestním řízení byl zákonný a nevykazoval znaky svévole či libovůle. Odůvodnění rozhodnutí trestních soudů navíc může samo o sobě představovat určitou míru satisfakce za utrpěnou újmu (již citovaný nálezný sp. zn. I. ÚS 1532/16, bod 23).

49. V případě, že o zproštění obžaloby rozhodl již soud prvního stupně, je pro dotčeného jednotlivce podstatné i to, jak je odůvodněno usnesení odvolacího soudu o zamítnutí odvolání státního zástupce podané v neprospěch daného jednotlivce. I když odvolací soud zamítne takové odvolání a zprošťující rozsudek se stane pravomocným, může odvolací soud i podstatným způsobem korigovat úvahy soudu prvního stupně obsažené v odůvodnění.

50. Při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy způsobené trestním stíháním civilní soudy sice nejsou vázány závěry trestních soudů obsaženými v odůvodnění jejich rozhodnutí, ale z těchto rozhodnutí vychází (srov. § 135 odst. 2 věta druhá občanského

soudního řádu). Z těchto důvodů je tedy třeba uzavřít, že jednotlivec potřebuje znát i odůvodnění toho, proč trestní soudy rozhodly o pravomocném zproštění obžaloby.

51. Poruší-li trestní soud svou povinnost a vůbec neodůvodní rozhodnutí, kterým dochází k pravomocnému zproštění obžaloby, znamená to, že jednotlivec zproštěný obžaloby nemůže po takovém vyhlášení vědět, zda mu stát trestním stíháním způsobil nemajetkovou újmu a v jakém rozsahu. V takovýchto výjimečných případech nelze počítat promlčecí lhůtu již ode dne následujícího po dni vyhlášení příslušného rozhodnutí (právní moci rozhodnutí o zproštění obžaloby). Šestiměsíční promlčecí lhůta by se tímto výkladem dále zkracovala, neboť jednotlivec se v těchto případech až z písemného vyhotovení rozhodnutí dozví o tom, zda mu stát způsobil nemajetkovou újmu a v jakém rozsahu. Jelikož je šestiměsíční promlčecí lhůta již tak velmi krátká a pohybuje se „na samé hranici ústavnosti“ (bod 41 výše), nelze akceptovat, aby výkladem docházelo k jejímu dalšímu zkracování. Tím spíše není možné, aby tato lhůta byla zkracována z důvodu pochybení státu, konkrétně trestních soudů, které nesplní povinnost své rozhodnutí při vyhlašování odůvodnit. Takový výklad nepřímě omezuje základní právo na náhradu nemajetkové újmy, zaručené v čl. 36 odst. 3 Listiny, bez zákonné opory – či dokonce v rozporu se zákonem –, a je proto neústavní.

52. Ústavní soud proto dospívá k následujícímu závěru: **nebylo-li rozhodnutí trestního soudu, v jehož důsledku dochází k pravomocnému zproštění obžaloby, při vyhlášení odůvodněno, šestiměsíční subjektivní promlčecí lhůta k uplatnění práva na náhradu nemajetkové újmy způsobené trestním stíháním může začít běžet nejdříve dnem doručení písemného vyhotovení takového rozhodnutí trestního soudu.** V uvedené výjimečné situaci je pouze tento výklad běhu šestiměsíční promlčecí lhůty podle § 32 odst. 3 zákona o odpovědnosti státu ústavně konformní (srov. obdobně již citovaný nález sp. zn. II. ÚS 424/25, který se týká ústavně konformního výkladu počátku dané lhůty v případě porušení práva na účinné vyšetřování). V posuzovaném případě Ústavní soud nepovažuje za potřebné řešit otázku, zda je rozhodující okamžik doručení rozhodnutí obhájci, nebo přímo obviněnému.

VI.3 Aplikace na posuzovanou věc

53. V posuzované věci je nutné vyjít z toho, že rozhodnutí trestního soudu, v jehož důsledku byla stěžovatelka pravomocně zproštěna obžaloby, nebylo při vyhlašování odůvodněno, a to z následujících důvodů.

54. Rozhodnutí městského soudu, kterým bylo zamítnuto odvolání státního zástupce proti zprošťujícímu rozsudku, bylo vyhlášeno na veřejném zasedání dne 29. 4. 2014. V protokolu o veřejném zasedání se uvádí toliko to, že předsedkyně senátu uvedla „*podstatné důvody [rozhodnutí] a dává poučení*“. Zvukový záznam uvedeného zasedání, který je součástí trestního spisu, není možné přehrát, a není tedy možné ověřit, zda městský soud skutečně při vyhlašování uvedl podstatné důvody svého rozhodnutí. Městský soud dále Ústavnímu soudu sdělil, že zvukový záznam není možné dohledat ani v archivu zvukových záznamů. Ústavní soud konstatuje, že řádné vedení a uchovávání dokumentace o průběhu soudních řízení je povinností státu, který také musí nést negativní důsledky spojené s případnými pochybeními při plnění této povinnosti. Jelikož nebylo možné ověřit, zda městský soud své rozhodnutí odůvodnil, a s přihlédnutím k tomu, že účastníci řízení ani vedlejší účastnice netvrdí a neprokazují, že by k odůvodnění při

veřejném vyhlášení došlo, je namístě učinit závěr, že dané rozhodnutí při vyhlašování odůvodněno nebylo.

55. Nebylo-li uvedené rozhodnutí městského soudu při vyhlášení odůvodněno, nemůže šestiměsíční promlčecí lhůta k uplatnění práva na náhradu nemajetkové újmy proti státu začít běžet již dnem následujícím po dni vyhlášení (právní moci zprošťujícího rozsudku). Nejdříve může začít běžet dnem doručení písemného vyhotovení tohoto rozhodnutí (bod 52 výše). Uvedené rozhodnutí bylo oběma obhájcem stěžovatelky doručeno dne 22. 5. 2014. Stěžovatelka svůj nárok u vedlejší účastnice uplatnila dne 21. 11. 2014, tedy den před uplynutím šestiměsíční promlčecí lhůty. V souladu s § 35 odst. 1 zákona o odpovědnosti státu se promlčecí lhůta po dobu předběžného projednání nároku u vedlejší účastnice staví (neběží), a to nejdéle na dobu 6 měsíců, tj. do dne 21. 5. 2015. Následujícího dne, tj. 22. 5. 2015, před koncem šestiměsíční promlčecí lhůty, vedlejší účastnice nároku stěžovatelky vyhověla jen částečně a stěžovatelka téhož dne podala žalobu. Své právo na náhradu nemajetkové újmy tedy uplatnila u soudu před uplynutím šestiměsíční promlčecí lhůty. Závěr obecných soudů, že toto její právo je promlčeno, je tudíž neústavní a porušuje právo stěžovatelky na náhradu nemajetkové újmy způsobené nezákonným trestním stíháním plynoucí z čl. 36 odst. 3 Listiny.

56. Obecné soudy se s námitkami stěžovatelky, proč její nárok nemůže být promlčen, nevypořádaly v míře odpovídající jejich závažnosti (nález sp. zn. I. ÚS 2903/14 ze dne 12. 5. 2015, bod 37 a tam citovaná judikatura). To platí zejména u námitky, že rozhodnutí trestního soudu o odvolání nebylo při vyhlašování odůvodněno, a že proto dnem následujícím po jeho vyhlášení nemohla začít běžet promlčecí lhůta. Porušeno tak bylo i právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

VI.4 Další námitky stěžovatelky

57. Ústavní soud již dospěl k závěru, že právo stěžovatelky na náhradu nemajetkové újmy promlčené být nemůže. Bylo by proto nadbytečné zabývat se další argumentací stěžovatelky, proč její právo není promlčeno, včetně argumentace, že stát vznesl námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy či že promlčecí lhůta měla začít běžet až od právní moci rozhodnutí Nejvyššího soudu o trestním dovolání.

58. Stěžovatelka dále formálně napadla i rozhodnutí městského soudu ve výroku III v části týkající se nároku na zaplacení 43 280 Kč za náklady vynaložené na překlad spisového materiálu. Stěžovatelka ovšem v ústavní stížnosti nevznesla žádnou argumentaci, proč považuje rozhodnutí o tomto nároku za neústavní, a ani Ústavní soud takový důvod neshledal. Nejvyšší soud poté odmítl dovolání v této části jako objektivně nepřípustné, neboť se týkalo peněžitého plnění nepřevyšujícího 50 000 Kč podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Ani proti tomu stěžovatelka nevznesla žádnou námitku a Ústavní soud žádné pochybení ústavní intenzity neshledal. V uvedených částech tak musí být ústavní stížnost odmítnuta jako návrh zjevně neopodstatněný.

VII. Závěr

59. Podle obecných soudů se právo stěžovatelky na náhradu nemajetkové újmy způsobené nezákonným trestním stíháním promlčelo. Šestiměsíční promlčecí lhůta

k uplatnění tohoto práva totiž podle nich běžela již ode dne následujícího po dni vyhlášení rozhodnutí odvolacího trestního soudu (tj. ode dne následujícího po dni pravomocného zproštění obžaloby), přestože toto rozhodnutí nebylo při vyhlášení nijak odůvodněno.

60. Ústavní soud dospěl k závěru, že promlčecí doba může v takovém případě začít běžet nejdříve dnem doručení písemného vyhotovení rozhodnutí trestního soudu. Stěžovatelka uplatnila své právo u soudu před uplynutím takto počítané promlčecí lhůty, k promlčení jejího práva tudíž nemohlo dojít. Obecné soudy tak porušily základní práva stěžovatelky na soudní ochranu a na náhradu újmy způsobené nezákonným rozhodnutím podle čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny.

61. Ústavní soud proto vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadená rozhodnutí zrušil v rozsahu, v němž se týkají zveřejnění omluvy na internetových stránkách a peněžité náhrady nemajetkové újmy v celkové částce 1 000 000 Kč s příslušenstvím. Ústavní soud dále zrušil rozsudek městského soudu v nákladovém výroku, a to pro jeho akcesorickou povahu. V rozsahu kasačního zásahu Ústavního soudu bude řízení pokračovat před městským soudem, který je vázán právním názorem vysloveným v tomto nálezu (čl. 89 odst. 2 Ústavy). Výsledek tohoto řízení Ústavní soud nepředjímá.

62. Ve zbytku Ústavní soud odmítl ústavní stížnost zčásti jako návrh nepřipustný podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu, zčásti jako návrh zjevně neopodstatněný podle § 43 odst. 2 písm. a) tohoto zákona.

63. Ústavní soud vedlejší účastníci nepřiznal náhradu nákladů řízení podle § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu. Učinil tak již s ohledem na výsledek řízení, v němž měla procesní úspěch stěžovatelka, nikoliv vedlejší účastnice.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 3. září 2025

Jaromír Jirsa.
předseda senátu